

*Bratrská pomoc afghánskému,
iráckému, ukrajinskému,
(jiho)korejskému lidu*

Rozhovor časopisu **Nový Prostor** s koreanistou Vladimírem Tichonovem

Nový Prostor: O korejském vzdělávacím systému se říká, že patří k nejefektivnějším a nejlepším na světě.

Vladimír Tichonov: Záleží na tom, co myslíte efektivitou. Pokud vám jde o změnu člověka na robota schopného memorovat se spoustu matematických vzorců, pak ano, je to velmi efektivní systém. Musíte se to naučit, nebo uvidíte, zač je toho loket - když se vám například zhoršují známky, může se vám lehkost stát, že vás učitel zbijí. V některých městech jsou tělesné tresty zakázány, ale v jiných ne a existuje řada případů, kdy studenti na následky tělesných trestů zemřeli. Korejské děti pokládají školní docházku za mučení a mnohé se prostě bojí o život.

Jižní Korea má snad vůbec nejkompetitivnější vzdělávací systém na světě, velmi tvrdé přijímací zkoušky na univerzity, a pokud se nedostanete ne jednu ze tří nejlepších univerzit, váš život v podstatě skončil, protože nikdy nepokročíte v kariéře. Mnozí studenti tomu rozumějí, takže když zjistí, že se tam nikdy nedostanou, spáchají sebevraždu. Mluvíme přitom o stovkách lidí. Tak nevím, jestli se tomu dá říkat efektivní systém. Z tohoto hlediska byl nejspíš velmi efektivní i Stalin.

NP: Liší se to od situace v Japonsku?

VT: V zásadě je to podobné. Na univerzitě se zároveň musíte připravovat na zaměstnání, což je v Jižní Koreji extrémně složité. Podle statistik nenajde polovina absolventů univerzit během prvního roku po škole práci. Příprava na zaměstnání znamená v takové situaci mnoho věcí, které odsouvají samotné studium do pozadí. Musíte aspoň na půl roku odjet do nějaké anglicky mluvící země, musíte na to mít peníze, musíte získat certifikáty o dovednostech, které vám zlepší CV...

Korejské univerzity představují prostředí, kde se nejlépe daří konzervativně orientovaným studentům a tlak na konformitu je obrovský. Naopak, pokud jste nalevo nebo liberálové, riskujete po zbytek života nezaměstnanost. Asi si vybavíte československou zkušenost, kdy být disidentem znamenalo riskovat, že budete pravděpodobně do konce života pracovat jako noční hlídač. V tom je Jižní Korea podobná. Pokud jste příliš aktivní jako levičák, riskujete, že nezískáte nic lepšího než dočasné zaměstnání na pozici, kde není opravdu žádné CV zapotřebí. Jak říkám, je to velmi efektivní systém (*smích*)...

Podle mých přátel, kteří v Jižní Koreji působí jako asistenti na univerzitách, padají při konkurzech na profesorská místa otázky jako „měl jste někdy něco společného s hnutím proti režimu?“ „zajímá vás socialismus?“ „máváš výzkum něco společného se socialismem?“ „byl jste jako student aktivní v radikálních hnutích?“ Odpověď ano na jakoukoli z těchto otázek znamená v podstatě konečnou. Jistě, v jihokorejské ústavě stojí psáno, že všichni Korejci mají svobodu svědomí. Jenže ústava ve skutečnosti nikoho nezajímá.

NP: Jste odborníkem na korejský nacionalismus. Jak moc se liší od toho středo - či východoevropského?

VT: Několik styčných bodů existuje. V Jižní Koreji je ovšem tolik druhů nacionalismu, kolik je způsobů, jak nacionalismus definovat. Hlavní proud jihokorejského nacionalismu je však podobně proamerický jako nacionalismus na západní Ukrajině nebo v Polsku, nebo možná i v Česku. Korejští nacionalisté demonstrují s americkou vlajkou. Ani fakt, že hlavním firemním jazykem je v mnoha korejských korporacích angličtina, nepředstavuje pro jihokorejskou oficiální ideologii žádný problém, protože její posvátnou krávou je spojenectví s USA, boj s Moskvou a hlavně ekonomická efektivita. Pokud by angličtina měla v zájmu ekonomické efektivity nahradit korejštinu, řekli by proč ne. Myslím, že můžeme mluvit o tom, čemu já říkám nacionalismus hrubého domácího produktu.

NP: Věci, o kterých mluvíte, zní trochu strašidelně. proč jste se vlastně v takové zemi rozhodl požádat o občanství?

VT: Myslel jsem, že tam budu žít. Bez občanství přitom není možné sehnat práci. Také mi to pomáhá v psaní kritických komentářů. Kdybych je psal jako norský občan, bralo by se to jako vměšování do vnitřních záležitostí cizí země. Na to bych jako Nor neměl právo a jihokorejská ambasáda by protestovala. Jako korejský občan si o korejském terorismu můžu říkat, co chci. Korejská vláda mě za to z univerzity nevyhodí, takže se nemusím až tolik bát. Jiná věc ale samozřejmě je, pokud jste k jihokorejskému kapitalismu kritičtí příliš, koledujete si o problémy. [...]

NP: Jaká je situace v Severní Koreji? Její obrázek v západních médiích připomíná absurdní divadlo, dá se té zemi vůbec nějak rozumět?

VT: Víte, Severní Korea je zajímavá země. Šlo o pokus dosáhnout nekapitalistické modernity, podepřený stalinistickými vlivy, ale hlavně korejskou konfuciánskou tradicí. V mnoha ohledech je ta společnost velmi konfuciánská – například vůdcovství je dědičné, vůdce představuje pro lid rodiče, nejvyššími ctnostmi jsou oddanost a úcta k předkům. Důležitý je pokus o ekonomickou soběstačnost. Nikdy to pořádně nefungovalo, protože Severní Korea nemá dost energie, fosilních paliv apod., ale do značné míry uspěli ve vybudování velmi efektivního zbrojního průmyslu a teď se jim patrně podařilo sestrojít jadernou bombu a mnoho velice účinných raket. Jde o neobyčejně mobilizovanou společnost, protože musí vzdorovat třem mocným státům – USA, Japonsku a Jižní Koreji. Služba v armádě trvá někdy až deset let. Je přitom zajímavé, že Severní Korea je mnohem méně násilná než Jižní Korea. Podle severokorejských uprchlíků, kteří před svým útekem sloužili v armádě, tam

nedocházelo zdaleka tolik k bití jako u branců v Jižní Koreji. Disciplína je tu víc založená na ideologii a duchu jakési rádoby-rodiny, již by měla připomínat jednotka. Je to pochopitelné. Kdyby byla jednotka, v níž strávíte deset let, příliš násilná, riskovalo by se, že se někdo zblázní a všechny postřílí. Bylo docela zajímavé, když jsem se potkal s několika severokorejskými uprchlíky, měli na službu v armádě často pěkné vzpomínky.

NP: Existuje nějaká šance na sjednocení obou zemí?

VT: Ne. Pokud bude vývoj pokračovat jako dosud, je sjednocení bez šance. Jižní Korea je v podstatě vazalský stát USA a Severní Korea slabší spojenec Číny. Jihokorejská vládnoucí třída je v podstatě amerikanizovaná. V rodinách se mluví anglicky, to je teď ve vládní čtvrti Gangnam trendy. Děti se učí angličtinu od útlého věku. Nejbohatší Jihokorejci vlastní nemovitosti v USA, většina z nich má v rodině někoho, kdo je americký občan... Jižní Korea je tak řízena lidmi s velmi silnými vazbami na USA. Je tedy silně ekonomicky závislá na Číně, ale vojensky, politicky a diplomaticky jde v podstatě o polokolonii USA. Číňané nikdy Jihokorejčům nedovolí převzít Severní Koreu, protože by to znamenalo americké jednotky na Žluté řece.

Na druhou stranu závislost Severní Koreje na Číně je obrovská. Okolo 70 % její obchodní výměny s mezinárodním trhem se týká Číny, stejně jako většina zahraničních investic. Je to její jediný oficiální vojenský spojenec a bez toho, aby tomu dala Čína nějakým způsobem zelenou, se nikdy obě země nebudou moci sjednocení ani přiblížit. Zatím to vypadá tak, že se v obou částech poloostrova vyvinou dva samostatné národy. Nejde o nic nemožného, třeba Rakušané a Němci mají různé státy, přitom etnicky jde víceméně o tentýž národ. V obou Korejích se stále více vzdaluje jazyk. Pokud byste dnes jako Severokorejci přišli do Jižní Koreje, budete Jihokorejčům rozumět zhruba ze 70 - 80 %. V mnoha případech nebudete rozumět vůbec, protože budou užívat mnoho koreanizovaných anglických slov - říká se tomu **konglish**. To samé platí i opačně. Vypadá to, že sjednocení teď není ve hře.

NP: Myslíte, že je severokorejský režim do budoucna udržitelný?

VT: Myslím, že ano. V podstatě jde o dědičnou monarchii podporovanou Číňany. Její symbióza s Čínou je přitom velmi efektivní. Číňané u nich investují, dotují naftu, dodávají spotřební zboží, protože by se dalo říct, že Severní Korea funguje jako garant čínské bezpečnosti. Zdá se, že dokud bude Čína stabilní, tak bude udržitelný i severokorejský režim.

NP: Často to vypadá, jako by ta společnost kolabovala...

VT: To se říkalo už v devadesátých letech, ale nic se nestalo. Devadesátá léta byla v Severní Koreji strašná doba, ale tou byla třeba i v Rusku. V Severní Koreji to bylo samozřejmě mnohem horší, tam lidé skutečně umírali hlady, v Rusku „jen“ trpěli podvýživou. V devadesátých letech zemřelo hlady 300 000 Severokorejčů a někteří vědci mluví o ještě větších číslech. Ekonomika tehdy částečně zkolabovala a... nic se nestalo. Režim to vydržel. Myslím tedy, že nesměřuje ke zhroucení a neexistují ani náznaky, že by k němu mělo v dohledné době dojít.

NP: Nebude se ale Čína snažit režim změnit, udělat efektivnějším?

VT: Pro čínské účely je efektivní dost. Má obrovskou armádu, s více než 1,1 milionu pěšáků, která funguje jako podřízený doplněk Čínské lidové armády a obrana proti americkým jednotkám v Jižní Koreji. Navíc i ekonomicky je nyní Severní Korea na vzestupu. Rychlostí růstu je srovnatelná s Jižní Koreou, tak proč by se měla hroutit?

Závěrečná část rozhovoru s Vladimírem Tichonovem „Efektivní společnost“, který vyšel v časopise **Nový Prostor** č. 441/2014. Mírně kráceno.